

رابطه بین مکانیسم‌های دفاعی و سبک‌های هویت با تاب‌آوری در نوجوانان

*علی پولادی ریشه‌ری¹، سیدموسی گلستانه²

1. استادیار گروه روانشناسی دانشگاه پیام نور، بوشهر، ایران 2. دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه خلیج فارس بوشهر، بوشهر، ایران.

(تاریخ وصول: 99/09/18 - تاریخ پذیرش: 00/03/18)

To Investigate the Effect of Predicting Defense Mechanisms and Identity Styles with Resiliency in Early, Mid, and late Adolescence

*Ali Pouladi Rishehri¹, Seyed Mousa Golestaneh²

1. Assistant Professor, Department of Psychology, Payame Noor University, Bushehr, Iran 2. Associate Professor, Department of Psychology, Persian Gulf University, Bushehr, Bushehr, Iran.

(Received: Dec. 09, 2021 - Accepted: Jun. 08, 2021)

Abstract

چکیده

Introduction: The purpose of this study was to investigate the relationships between defense mechanisms and identity styles with resiliency in early, mid, and late adolescence. **Methods:** The present study was a descriptive correlational one. Accordingly, from all high school students in Jam city in the 2017-2018 academic year, 300 persons (150 girls and 150 boys) were selected using a simple random sampling method who completed hardiness inventory, assertiveness scale, defense mechanisms inventory, identity styles scale, and resiliency scale. **Results:** The results showed there was no positive and significant relationship between information identity style, confused/avoidant, and normative identity style with resilience. There was a positive and significant relationship between courage and resilience. There was a positive and significant relationship between assertiveness and hardiness with resilience. There was a positive and significant relationship between developed defense mechanisms and resilience. There was no significant relationship between underdeveloped defense mechanisms and resilience. There was a significant and negative relationship between neurotic defense mechanisms and resilience. It was also shown that the mean of information identity style increases in late adolescence, and there was no significant difference between male and female adolescents in terms of the studied variables. **Conclusion:** According to the results, we can conclude that assertiveness, hardiness, and developed defense mechanisms are the most important predictors of adolescent resilience, respectively.

Keywords: Defense Mechanisms, Identity Styles, Resilience, Adolescents.

مقدمه: پژوهش حاضر تعیین رابطه بین مکانیسم‌های دفاعی و سبک‌های هویت با تاب‌آوری در اوایل و اواخر نوجوانی است. روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. بر همین اساس، از بین کلیه دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهرستان جَم در سال تحصیلی جاری، تعداد 300 نفر (150 دختر و 150 پسر)، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و از آن‌ها خواسته شد تا پرسشنامه‌های سبک‌های هویت، مکانیسم‌های دفاعی و مقیاس تاب‌آوری را تکمیل نمایند. یافته‌ها: نتایج به طور کلی نشان داد که بین سبک هویت اطلاعاتی، سبک هویت سردرگم/اجتنابی و هنجاری با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود ندارد. بین جرئت ورزی با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین سرسختی با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته با تاب‌آوری رابطه معناداری وجود ندارد. بین مکانیسم دفاعی روان آزده با تاب‌آوری رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین نشان داده شد که میانگین سبک هویت اطلاعاتی در اواخر دوره نوجوانی افزایش می‌یابد و بین نوجوانان دختر و پسر از نظر متغیرهای مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود ندارد. نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که جرئت ورزی و سپس سرسختی و مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته مهم‌ترین پیش‌بین‌های تاب‌آوری نوجوانان هستند.

واژگان کلیدی: مکانیسم‌های دفاعی، سبک‌های هویت، تاب‌آوری، نوجوانان.

Corresponding author: Ali Pouladi Rishehri

Email: alipoladei@yahoo.com

* نویسنده مسئول: علی پولادی ریشه‌ری

مقدمه

افسردگی، رفتارهای خشونت‌آمیز، خودکشی، مصرف داروها، روسپیگری، روابط جنسی نایمن، مشکلات مدرسه و فرار از منزل همراه است (کاپلان و سادوک²، 2004). از این رو، تعادل زیستی، روانی - اجتماعی در سازگاری شخصی و اجتماعی و سلامت روان‌شناختی آنان برای گذر از بحران‌های این دوره امری مهم و حیاتی برای آنان، خانواده‌های و سیستم‌های اجتماعی از قبیل مدرسه و جامعه است. بر طبق دیدگاه کانر و دیویدسون³ (2003)، توانمندی افراد در برقراری تعادل زیستی - روانی، در شرایط خطرناک در قالب سازه توانمندسازی روان‌شناختی؛ تاب‌آوری صورت می‌پذیرد. در همین راستا، غالب پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه روانشناسی تحولی، عمدتاً در زمینه مواجهه کودکان و نوجوانان با خطرات جدی روان‌شناختی بر مفهوم تاب‌آوری تمرکز نموده‌اند (لوتار، سیجتی و بکر⁴، 2000). در این زمینه، لوتار (2006)، به فرآیندی اشاره کرد که افراد را قادر می‌سازد بر عوامل تنیدگی‌زای زندگی خویش غلبه داشته باشند. وی این فرآیند را تاب‌آوری نامید. مفهوم تاب‌آوری از علوم طبیعی وارد ادبیات روان‌شناسی شده است (میلر⁵، 2010). در طی چند دهه‌ی اخیر این مفهوم توجه پژوهشگران مختلف را به خود معطوف داشته

نوجوانی یکی از مهم‌ترین دوره‌های زندگی است که می‌توان آن را جزیره تغییرات مثبت و منفی دانست. در طی دوره نوجوانی است که نوجوانان استقلال و خودمختاری را تجربه می‌کنند، به تدریج مسائل را با شور و شغف دنبال می‌کنند، عقاید و نقش‌های شخصی و اجتماعی را دنبال می‌کنند، به دنبال جهت‌گیری شغلی، به دست آوردن عزت‌نفس و شایستگی اجتماعی و تحصیلی هستند، میل به انتخاب در زمینه‌های مختلف دارند. مشتاقانه به دنبال کسب و افشای اطلاعات جدید از دنیای پیرامون خود هستند، تغییرات جسمانی و روانی متعددی را تجربه می‌کنند، صمیمیت، خویش‌نمون مجزا، وفاداری، آرمان‌گرایی، اعتماد و درک متقابل، روابط روان‌شناختی و اجتماعی، پروراندن رؤیاهای و آرزوها و تخیل، خلق و انرژی مضاعف و متفاوت، برخورداری از ارزش‌ها و نگرش‌هایی متنوع و دوستی و دوست‌یابی از مهم‌ترین تجربیات آن‌هاست. چنین ویژگی‌هایی متعلق به یک‌سویه نوجوانی است و روی دیگر سکه این است که آن‌ها نسبت به انتقادات دیگران حساس‌اند، احساس منحصر به فرد بودن اغراق‌آمیز دارند، آرمان‌گرا و عیب‌جو هستند، در تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب‌ها گاه به بیراهه می‌روند (برک¹، 2007؛ ترجمه سیدمحمدی، 1389). همچنین نوجوانی به عنوان دوره جهش و تغییرات سریع با مشکلاتی و آسیب‌هایی از قبیل

2. Kaplan & Sadock
3. Conner & Davidson
4. Luthar, Cicchetti., & Becker
5. Miller

1. Berk

همکاران²، 2015). لوتار (2006) آن را نوعی ترمیم خود که با پیامدهای مثبت هیجانی، عاطفی و شناختی همراه است، تعریف می‌کند. تاب‌آوری نشان دهنده توانایی فرد در حفظ تعادل فیزیکی و روانی است، از این رو نمی‌توان آن را معادل بهبودی دانست چراکه در بهبودی، فرد پیامدهای منفی و مشکلات هیجانی - عاطفی را تجربه می‌کند (بانانو³، 2004)؛ بنابراین تاب‌آوری، عبارت است از توانایی یا قدرت بازگشت به حالت یا موقعیت اولیه، بعد از خمیده شدن، فشرده یا کشیده شدن، در حالی که در اصطلاح روان‌شناختی، توانایی بهبود سریع بعد از بیماری، افسردگی و ناخوشی است. در زمینه رفتار انسانی، تاب‌آوری اغلب به عنوان یک ویژگی مرتبط با منش، شخصیت و توانایی مقابله در نظر گرفته می‌شود (پاترسون و بلوم⁴، 1996). تاب‌آوری نقش مهمی در کاهش تنیدگی‌ها و ارتقاء سلامت روان‌شناختی افراد دارد (محمدخانی، سلیمانی و سید علی نقی، 2014). از این رو می‌توان فرد تاب آور را فردی سازگار با چالش‌های زندگی دانست (کریمی، محمدی، زارعی و زاده باقری، 2014). تاب‌آوری عامل محافظت کننده برای ایفای نقش سازنده در مقابله با تهدیدها است (رستم اوغلی، طالبی و پرزور، 2015). تاب‌آوری افراد را قادر می‌سازد تا از تجربه تنش و استرس آسیب‌رسان دوری نموده و از بروز علائم فرسودگی بکاهند (هائو و

است (ریاحی، محمدی، نوروزی و ملکی تبار، 2015). تاب‌آوری به ظرفیت بازگشت از چالش‌های اجتماعی، مالی و یا احساسی به تعادل مجدد اطلاق شده و بیانگر توانایی فرد جهت سازش یافتگی مجدد در برابر غم، ضربه، شرایط نامطلوب و عوامل تنیدگی‌زای زندگی است. به عبارت دیگر، تاب‌آوری سازگاری مثبت در واکنش به شرایط نامطلوب است. تاب‌آوری به معنای مقاومت فعل پذیر در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدیدکننده نیست، بلکه فرد تاب آور مشارکت کننده فعال و سازنده محیط پیرامونی خود است (رزنیك¹، 2010). در حالی که در جوامع مرسوم است، به نقصان‌ها و کاستی‌ها بیشتر از توانایی‌ها توجه شود، تاب‌آوری آن روی سکه است (شیخ الاسلامی، 1388) و از جمله سازه‌هایی است که جایگاه ویژه‌ای در حوزه‌های روانشناسی تحولی، روانشناسی خانواده و بهداشت روانی یافته است، طوری که هر روز بر شمار پژوهش‌های مرتبط به این سازه افزوده می‌شود (سامانی، جوکار و صحراگرد، 1386). کانر و دیویدسون (2003) تاب‌آوری را قابلیت فرد در برقراری تعادل زیستی - روانی - معنوی در مقابل شرایط مخاطره آمیز می‌دانند. روسو و همکاران (2012)، تاب‌آوری را فرایند واکنش زیستی، روان‌شناختی و اجتماعی فعال و سازگاران به یک رخداد و پیشایند تعریف نموده‌اند که ممکن است بر کارکرد طبیعی فرد تأثیر منفی بگذارد (به نقل از سین تیلور و

2. SinghTaylor, Korosi, Molet, Gunn, & Baram

3. Bonanno

4. Patterson & Blum

1. Resnick

برآمده از تعامل فاکتورهای محیطی مختلف برای مقابله فرد به هنگام تجربه چالش و مشکل در زندگی است (اردوغان، ازدوغان و اردوغان⁴، 2015)، به گونه‌ای که تعامل این عوامل اجتماعی و محیطی گاه منجر به افزایش تاب‌آوری و گاه منجر به کاهش تاب‌آوری فرد می‌شوند و نتایج مختلفی را بر جای می‌گذارند (مارتین⁵، 2015).

به طور کلی، گرچه تاب‌آوری از مشکلات روان‌شناختی در جوانان و نوجوانان پیشگیری می‌کند و از آن‌ها در برابر تأثیرات روان‌شناختی حوادث مشکل‌زا محافظت می‌کند (پین کوارت⁶، 2009)، اما باید به صراحت مطرح نمود که از یک طرف دوره نوجوانی دوره تجربه فرایندها و تغییرات مهمی است که نوجوان را در معرض تجربه تغییرات مثبت و منفی جسمانی و روان‌شناختی قرار می‌دهد و از طرف دیگر کسب و تجربه چنین فرایندهایی است که زمینه‌ساز تاب آور بودن و یا آسیب‌پذیری آنان می‌شود. بدین معنا که تاب‌آوری و سازگاری موفقیت‌آمیز در گذر از این دوره به بزرگسالی، صرفاً برآیندی از یک عامل صرف نیست؛ بنابراین بر طبق پژوهش‌های صورت گرفته، مکانیسم و یا سازوکارهای دفاعی از جمله مهم‌ترین عوامل مقابله‌کننده با فشارها و مشکلات روان‌شناختی مطرح شده است (دخیلی، معنوی پور و گلشنی، 2013). از نظر اندروز (1993)، به نقل از بهزاد

همکاران¹، 2015). تاب‌آوری، توانمندی فرد در برقراری تعادل زیستی - روانی، در شرایط خطرناک است (کانر و دیویدسون، 2003). تاب‌آوری تا حدودی یک ویژگی شخصی و تا حدود دیگری نیز نتیجه تجربه‌های محیطی افراد است. انسان‌ها قربانی محیط یا وراثت خود نیستند، افراد می‌توانند تحت آموزش قرار گیرند تا ظرفیت تاب‌آوری خود را به وسیله آموختن برخی مهارت‌ها افزایش دهند. می‌توان عکس‌العمل افراد در مقابل استرس، رویدادهای ناخوشایند و دشواری‌ها را تغییر داد، به طوری که بتوانند بر مشکلات منفی محیطی غلبه کنند. تاب‌آوری دارای ابعادی است که تحقق و تقویت آن‌ها در شخص باعث پویایی شخصی وی در زندگی می‌شود (بایرو، ورس بالاجتی و کوسا²، 2015). می‌توان تاب‌آوری را توان و ظرفیت بالقوه فرد برای رویارویی مناسب با مشکلات برای حفظ و یا رسیدن به حالت عادی و اولیه دانست (اکن، چامین و واکلند³، 2015). تاب‌آوری به عنوان یک خصیصه شخصی در بسیاری از مطالعات مطرح شده است. درحالی که در مطالعات دیگری به عنوان یک صفت و کیفیت آموختنی در تعامل با عوامل و فاکتورهای محیطی مورد توجه قرار گرفته است؛ اما به نظر می‌رسد که دیدگاه پذیرفته شده و مقبول این است که تاب‌آوری یک خصیصه آموختنی و یا ذاتی صرف نیست، بلکه تاب‌آوری یک فرایند

4. Erdogan, Ozdogan, & Erdogan

5. Martin

6. Pinquart

1. Hao, Hong, Xu, Zhou & Xie

2. Biro, Verese-Balajti, & Kosa

3. Oken, Chamine, & Wakeland

دوپارگی، دلیل تراشی و جسمانی سازی است (جواهری و همکاران، 1390). مکانیسم دفاعی رشد یافته به انطباق بهینه در رویارویی با عوامل استرسزا منجر می‌شود. این دفاع‌ها معمولاً کامروا سازی یا رضایت‌مندی را به حداکثر می‌رسانند و آگاهی هوشیارانه از احساس‌ها، افکار و پیامدها را موجب می‌شوند. همچنین مکانیزم دفاعی روان آزرده و رشد نیافته موجب عدم رویارویی متناسب با شرایط استرسزا می‌شوند، تعادل روانی را به هم ریخته و سازگاری فرد را با مشکل مواجه می‌سازند (کرامر و جونز¹، 2007). در همین زمینه در پژوهشی نشان داده شد که اختلال با سبک دفاعی رشد یافته ارتباط معکوس و با سبک دفاعی روان آزرده و رشد نیافته ارتباط مستقیم دارد (کافی و همکاران، 1392). در پژوهش دیگری نشان داده شد که سبک دفاعی رشد نیافته با گرایش دانشجویان به سیگار در ارتباط است و به عبارتی دیگر سبک دفاعی رشد نیافته بیشتر از سبک‌های دیگر قادر به تمیز دانشجویان سیگاری از غیر سیگاری است (ابوالقاسمی، محمودی و سلیمانی، 1388). لطفی کاشانی و همکاران (2014)، در پژوهش خود نشان دادند که مکانیسم‌ها و سبک‌های دفاعی نقش مهمی در مقابله و سازگاری افراد رنج دیده و تجربه کننده سرطان دارند. پژوهش دیگری تحت عنوان بررسی رابطه مکانیزم‌های دفاعی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با تاب‌آوری در دانش‌آموزان نشان

پور و همکاران، 1390) مکانیسم‌ها و یا سبک‌های دفاعی، فرایندهای روانی ناخودآگاهی هستند که به صورت غیرارادی در پاسخ به ادراک خطر روانی برانگیخته می‌شوند و به می‌شوند. قدرت و توانایی برگشتن به زندگی اولیه و شروع وضعیت جدید از طریق کاهش فشار عصبی یا تحریف آن به نوعی با مکانیسم‌های دفاعی، در ارتباط قرار می‌گیرد (جزایری، وطن خواه و بدیعی، 1392). بر طبق دیدگاه زوکالی و همکاران (2006)، مکانیزم‌های دفاعی همان راهبردهای مقابله‌ای نیستند، زیرا این مکانیسم‌ها ناهشیارانه روی می‌دهند و فقط می‌توانند با حالت هیجانی درونی تداخل کنند و واقعیت را تحریف نمایند در حالی که راهبردهای مقابله‌ای نیازمند آگاهی و تصمیم‌گیری هوشیارانه هستند و وابسته به موقعیت‌اند نه اینکه پایدار باشند (جواهری، قنبری و زرنندی، 1390). در راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی، به سه دسته از مهم‌ترین مکانیزم‌های دفاعی اشاره نموده است: 1- مکانیسم دفاعی رشد یافته که شامل والایش، شوخ‌طبعی، پیش‌بینی و فرونشانی است. 2- مکانیسم دفاعی روان آزرده که شامل ابطال، نوع‌دوستی کاذب، آرمانی‌سازی و واکنش وارونه است و 3- مکانیسم دفاعی رشد نیافته که شامل فرافکنی، پرخاشگری منفعلانه، عملی سازی، مجزا سازی، نا ارزنده سازی، خیال‌پردازی درخودمانده وار، انکار، جابجایی، تفرق،

1. Cramer & Jones

«وحدت هویت» در برابر «آشفته‌گی و بحران هویت» نام‌گذاری کرده است (عبدی زرین و همکاران، 1388). برزونسکی² (1990)، معتقد است که افراد از راه‌ها و به شیوه‌های متفاوتی اطلاعات مربوط به تشکیل هویت را پردازش می‌کنند. به عبارتی فرایندها و راهبردهای افراد برای شناخت خود و حل مسائل و مشکلات مربوطه و پیش رو تحت سبک‌های هویتی مختلفی بکار گرفته می‌شوند. همچنین وی (2000)، با بررسی زیربناهای شناختی-اجتماعی وضعیت سبک‌های هویت، سه سبک اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم/اجتنابی را فرض نمود. این سبک‌ها در واقع شیوه‌های شناختی - اجتماعی برای پردازش اطلاعات مرتبط با خود هستند (عبدی زرین و همکاران، 1389). برزونسکی (1990)، بیان داشته است که در جهت‌گیری پردازش شناختی اجتماعی و یا سبک هویتی اطلاعاتی، ویژه آن دسته از نوجوانانی است که به دنبال جستجو و ارزیابی فعالیت و اطلاعات مرتبط با خود هستند. این سبک، ارتباط مثبتی با پیچیدگی شناختی، سبک مقابله‌ای مسئله مدار، برنامه‌ریزی، هشیاری و خودآگاهی، تصمیم‌گیری، سطوح بالای عزت‌نفس، بهزیستی روان‌شناختی، خودمختاری تحصیلی و جهت‌گیری، خود ارجاعی (درون اندیشی) و معرفت‌شناختی منطقی دارد. نوجوانان با سبک هویتی هنجاری، به انتظارات، ارزش‌ها و ادراکات تعیین شده از جانب دیگران مهم زمانی که به دنبال حل

داده شد که از بین سبک‌های دفاعی، سبک رشد یافته (پخته) و رشدنا یافته (ناپخته)، قادر به پیش‌بینی تاب‌آوری در دانش‌آموزان هستند و سبک دفاعی پخته (رشد یافته)، به همراه طرح‌واره‌های ناسازگار خودگردانی می‌توانند تاب‌آوری را پیش‌بینی نمایند (جزایری و همکاران، 1392)؛ بنابراین می‌توان گفت که مکانیسم‌های دفاعی نقش مهمی در مقابله با مسائل و مشکلات از قبیل اختلالات روانی و رفتارهای خطرآفرین نوجوانان دارند. علاوه بر نقش مکانیسم‌های دفاعی، بر طبق دیدگاه اریکسون¹ (1968)، بزرگترین مشکلات تحولی ضمن نوجوانی که تمامی تجربیات و رشد این دوره و بزرگسالی وی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، مفهوم هویت و جهت‌گیری تلاش‌های نوجوان است. به عبارتی دیگر شخصی که جهت‌گیری هویتی مشخصی ندارد، در خلال زندگی با پیامدهای مختلفی روبرو می‌شود که توانمندی وی را برای مقابله با مشکلات و مسائل تحت تأثیر قرار می‌دهد. رأس (2001) بیان می‌دارد که به عقیده اریکسون، نوجوانی دوران هویت‌یابی است و هویت عبارت است از «یک احساس نسبتاً پایدار از یگانگی خود». اریکسون، مراحل زندگی هر فرد را از ابتدای تولد تا پایان عمر به هشت مرحله روانی - اجتماعی تقسیم می‌کند که مرحله پنجم آن مقارن با دوره نوجوانی یعنی 12-19 سالگی است که هویت فرد شکل می‌گیرد و اریکسون آن را

2. Berzonsky

1. Erikson

تغییرات در بافت خانواده و جامعه رخ می‌دهد و می‌تواند تأثیرات روان‌شناختی مهمی بر نوجوان بگذارد. تغییرات سریع جامعه و دگرگونی در سبک‌های زندگی، تحول فضاهای اجتماعی از مسائل مهم زندگی امروز است که تأثیرات بر سلامت روان نوجوان و جوان دارد. متأسفانه از دیرباز همواره مشکلات گوناگونی چون بزهکاری، خشونت و مصرف مواد سلامت روان نوجوان و جوان را تهدید می‌نموده است. در سال‌های اخیر با گسترش آسیب‌های اجتماعی و کاهش سن ورود به آسیب‌ها و آمار افزایشی اختلال‌های روانی در جامعه و افزایش خطر خودکشی در نوجوانان توجه به مفهوم تاب‌آوری بیش از پیش شده است زیرا که تاب‌آوری موجب افزایش قدرت تحمل و سازگاری فرد در برخورد با مشکلات می‌شود و مهم‌تر از آن در حفظ سلامت روانی و رشد فرد نقش قابل ملاحظه‌ای دارد. بر طبق آنچه در ارتباط با نقش مکانیسم‌های دفاعی و جهت‌گیری‌های هویتی با تاب‌آوری مطرح گردید و بنا به اهمیتی که از بعد نظری و کاربردی بر نتایج حاصل از چنین پژوهش‌هایی به ویژه در حوزه‌های روانشناسی تحولی، بالینی و رشدی مترتب است، پژوهش حاضر بر بررسی رابطه بین مکانیسم‌های دفاعی و سبک‌های هویتی با تاب‌آوری در نوجوانان تمرکز دارد.

روش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است که بر بررسی رابطه مکانیسم‌های دفاعی و

مشکلات مرتبط با بحران هویت در دوره نوجوانی هستند، متکی است. نوجوانان با جهت‌گیری هویتی سردرگم/اجتنابی، گرایش به رفتاری دارند که توسط عوامل و الزامات موقعیتی کنترل و هدایت می‌شوند. سبک و جهت‌گیری هویتی سردرگم/اجتنابی، با عزت‌نفس پایین، خودآگاهی کم، سبک مقابله‌ای هیجان مدار، راهبردهای شناختی ناسازگار و مخرب، فقدان هدف در زندگی مشخص می‌شود (برزونسکی، 2005). در پژوهشی تحت عنوان مقایسه سبک‌های دلبستگی به خدا، سبک‌های هویت و بهزیستی روان‌شناختی در معلمان متأهل نشان داد که بین معلمان زن و مرد از نظر بهزیستی روان‌شناختی، سبک‌های هویتی و سبک‌های دلبستگی به خدا تفاوت وجود دارد و زنان در سبک هویتی اطلاعاتی از میانگین بالاتر و در دو سبک دیگر میانگین پایین‌تری از مردان به دست آوردند (نیری، رفاهی و بهمنی، 2014). در پژوهش دیگری نشان داده شد که سبک هویتی اطلاعاتی و هنجاری از راه تعهد هویت بر افسردگی منفی و معنادار و اثر سبک هویتی آشفته/اجتنابی از راه تعهد هویت بر افسردگی مثبت و معنادار است (رحیمی نژاد و همکاران، 1391).

بنابراین اوایل، اواسط و اواخر نوجوانی، دوره مهمی از تحول زندگی است که تغییرات اساسی و چشمگیر در جسم و روان فرد اتفاق می‌افتد و او را برای ورود به دنیای بزرگ‌سالی و همچنین پذیرش تعهدات و مسئولیت‌های گوناگون آماده می‌سازد. بایستی این نکته را در نظر داشت که این

اولیه، بیماران سرپایی روان‌پزشکی، بیماران با مشکل اختلال اضطراب فراگیر و دو گروه از بیماران استرس پس از سانحه (PTSD) انجام شده است. تهیه کنندگان این مقیاس بر این باورند که این پرسشنامه به‌خوبی قادر به تفکیک افراد تاب‌آور از غیرتاب‌آور در گروه‌های بالینی و غیر بالینی بوده و می‌تواند در موقعیت‌های پژوهشی و بالینی مورد استفاده قرار گیرد. در این پرسشنامه، 25 عبارت وجود دارد و هر عبارت بر اساس یک مقیاس لیکرت بین صفر (کاملاً نادرست) و پنج (همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود؛ بنابراین، حداکثر نمره در این پرسشنامه 100 است ($25 \times 4 = 100$) و نمره هر آزمودنی برابر مجموع نمرات یا کل ارزش‌های به دست آمده از هر یک از سؤالات است و میزان تاب‌آوری هر پاسخگو برابر با نمره خام (نمره به دست آمده) تقسیم بر 100، ضربدر 100. برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب پایایی برابر $0/89$ بود و روایی به شیوه تحلیل عاملی برابر $0/87$ بوده است. پایایی این پرسشنامه علاوه بر هنجاریابی اولیه توسط نیکوزاده (1387) مجدداً با ضریب آلفای کل برابر با $0/90$ به دست آمد.

پرسشنامه مکانیسم‌های دفاعی: در پژوهش حاضر از فرم فارسی پرسشنامه مکانیسم‌های دفاعی استفاده گردید که یک ابزار 40 سؤالی در مقیاس 9 درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالف 1 تا کاملاً موافق 9) است و 20 مکانیسم

سبک‌های هویت با تاب‌آوری در اوایل و اواخر نوجوانی تمرکز دارد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان جم (بوشهر) که در سال تحصیلی جاری در مدارس این شهرستان مشغول به تحصیل می‌باشند. در راستای طرح تحقیق، از بین جامعه آماری تعداد 300 دانش‌آموز (150 دختر و 150 پسر) با استفاده از جدول مورگان و کرجسی انتخاب شدند. البته حجم جامعه 1200 نفر بود که نمونه 291 نفر محاسبه گردید و برای دقت بیشتر نتایج نمونه به 300 نفر افزایش یافت. همچنین لیستی از افراد تهیه گردید و با استفاده از جدول اعداد تصادفی و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده دانش‌آموزان انتخاب گردیدند و از آن‌ها خواسته شد که تا با اطمینان و صداقت کامل به سؤالات ابزارهای پژوهش پاسخ دهند. در ضمن ملاک ورود افراد به تحقیق این بود که دانش‌آموزان در دامنه سنی بین 12 تا 18 سال باشند و ملاک خروج این بود که دارای اختلالات روان‌شناختی باشند.

در راستای هدف پژوهش، از پرسشنامه‌های سبک‌های هویت، مکانیسم‌های دفاعی و مقیاس تاب‌آوری استفاده گردید.

مقیاس تاب‌آوری: پرسشنامه تاب‌آوری را کانر و دیویدسون (2003)، با مرور منابع پژوهشی 1979 تا 1991 تهیه کردند. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در شش گروه جمعیت عمومی، مراجعه‌کنندگان به بخش مراقبت‌های

می‌برند، ساخته است. به باور وی، نوجوانان سه جهت‌گیری متفاوت یا سه سبک پردازشی هویتی گوناگون را برمی‌گزینند. این پرسشنامه سه سبک هویتی (اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم/اجتنابی) را ارزیابی می‌کند و دارای 40 پرسش است که 11 ماده به سبک هویت اطلاعاتی، 9 ماده به سبک هویت هنجاری و 10 ماده به سبک هویت سردرگم/اجتنابی و 10 ماده نیز به مقیاس تعهد اختصاص داده شده است. افراد بر روی یک مقیاس 5 درجه‌ای طیف لیکرت به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند. برزونسکی (1997)، در سومین نسخه تجدیدنظر شده پرسشنامه خود، ضرایب آلفای کرونباخ ($N=618$) برای هریک از خرده مقیاس‌ها را 0/70، 0/64، 0/76 و 0/71 به ترتیب برای سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری، سردرگم/اجتنابی و تعهد هویتی گزارش کرده است (دانشورپور و همکاران، 1386). اعتبار پرسشنامه حاضر در پژوهش رفاهی و همکاران (2015)، نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

یافته‌ها

به منظور آشنایی با اطلاعات توصیفی، ابتدا میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد پژوهش ارائه می‌گردد و سپس مفروضه توزیع نرمال متغیرها بیان می‌شود که در جدول 1 نشان داده شده است.

دفاعی را برحسب سه سبک دفاعی رشد یافته، نوروتیک و رشد نیافته می‌سنجد. سبک دفاعی رشد یافته شامل مکانیسم‌های والایش، شوخی، پیش‌بینی و فرونشانی؛ سبک دفاعی نوروتیک شامل ابطال نوع دوستی کاذب، آرمانی‌سازی، واکنش وارونه و سبک دفاعی رشد نیافته شامل فرافکنی پرخاشگرانه منفعلانه، عملی سازی، جداسازی، نا ارزنده سازی، خیال‌پردازی اوتیستیک، انکار جابجایی، گسست، دوپاره سازی، دلیل‌تراشی و جسمانی سازی است. در این پرسشنامه، برای هر مکانیسم دو سؤال در نظر گرفته شده که مجموع نمره آن‌ها مربوط به آن مکانیسم و مجموع نمرات مکانیسم‌های مربوط به هر سبک، نمره سبک دفاعی مورد نظر را نشان می‌دهد. بدیهی است که سبکی بیشترین نمره را به خود اختصاص می‌دهد، سبک غالب مورد استفاده فرد است. ضریب آلفای کرونباخ برای سبک دفاعی رشد یافته برابر 0/83، سبک دفاعی نوروتیک برابر با 0/87 و سبک دفاعی رشد نیافته 0/91 گزارش گردید که مطلوب و رضایت بخش توصیف می‌شود (اندروز و همکاران، 1993؛ به نقل از بهزادی پور و همکاران، 1390).

پرسشنامه سبک‌های هویت: این پرسشنامه را برزونسکی (1989)، برای اندازه‌گیری فرایندهای شناختی - اجتماعی که نوجوانان در برخورد با مسائل مربوط به هویت به کار

جدول 1. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره	چولگی	کشیدگی	آزمون اسمیرنوف کولموگروف	سطح معنی‌داری
تاب‌آوری	81/07	11/84	27	120	0/24	0/29	0/12	0/20
جرئت‌ورزی	99/54	14/17	52	137	0/36	-0/42	0/14	0/16
سرسختی	42/92	7/18	25	71	0/56	0/71	0/15	0/17
مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته	54/16	9/80	24	72	0/74	0/65	0/16	0/16
مکانیسم‌های دفاعی رشد نایافته	105/76	18/25	43	178	-0/86	0/91	0/18	0/14
مکانیسم روان‌آزوده	26/16	6/41	6	36	0/52	0/53	0/15	0/18
مکانیسم دلیل‌تراشی	13/55	4/37	5	64	0/23	-0/28	0/12	0/22
مکانیسم انکار	12/94	4/96	2	75	0/39	0/32	0/13	0/21
مکانیسم همه‌کار توانی	13/37	2/55	5	18	0/91	-0/96	0/19	0/10
مکانیسم نا‌ارزنده‌سازی	13/54	3/08	2	18	-0/44	0/29	0/14	0/14
مکانیسم گذار به عمل	12/81	3/15	2	18	0/75	0/83	0/16	0/11
مکانیسم خیال‌پردازی	13/52	3/26	2	18	0/51	-0/55	0/13	0/24
مکانیسم بدنی‌سازی	13/03	3/05	5	18	-0/54	0/63	0/14	0/22
مکانیسم لایه‌سازی	12/97	2/97	2	18	0/31	0/36	0/12	0/20
مکانیسم فرونشانی	13/73	2/77	4	18	0/59	0/51	0/15	0/18
مکانیسم شوخ‌طبعی	13/35	2/94	4	18	0/48	0/43	0/14	0/16
مکانیسم تشکل‌واکنشی	13/08	3/20	3	18	-0/42	0/39	0/12	0/21
سبک هویت اطلاعاتی	21/03	3/34	12	27	0/71	-0/76	0/15	0/18
سبک هویت هنجاری	24/95	4/30	13	53	0/64	0/79	0/16	0/11
سبک هویت سردرگم/اجتنابی	24/47	4/42	13	53	0/71	0/61	0/18	0/09

روابط بین متغیرهای تحقیق از طریق ماتریس همبستگی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاصل از این تحلیل در جدول 2 ارائه گردیده است.

طبق اطلاعات جدول مفروضه نرمال بودن متغیرهای تحقیق تأیید گردید. همچنین مفروضه همگنی واریانس‌ها با استفاده از آزمون لوین بیانگر این بود که مقادیر F معنادار نبود، لذا مفروضه همگنی واریانس‌ها نیز رعایت گردید.

جدول 2. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش در کل نمونه

متغیرها	تاب‌آوری	هویت اطلاعاتی	هویت سردرگم	هویت هنجاری	جرئت ورزی	سرسختی	مکانیسم‌های رشد یافته	مکانیسم‌های رشد نیافته	روان آزرده
تاب‌آوری	-								
هویت اطلاعاتی	0/005	-							
هویت سردرگم	0/10	0/42**	-						
هویت هنجاری	0/10	0/41**	0/62**	-					
جرئت ورزی	0/47**	0/02	0/05	0/05	-				
سرسختی	0/39**	0/04	0/04	0/04	0/21*	-			
مکانیسم‌های رشد یافته	0/15*	0/40*	0/31**	0/30**	0/05	0/13*	-		
مکانیسم‌های رشد نیافته	0/007	0/46**	0/35**	0/35**	0/09	-0/03	0/60**	-	
روان آزرده	0/03	0/43**	0/29**	0/28**	0/10	0/03	0/49**	0/65**	-

ندارد. بین روان آزردگی با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود ندارد. به منظور بررسی رابطه چندگانه انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نیافته و روان آزردگی با تاب‌آوری در نوجوانان از روش تحلیل رگرسیون استفاده گردید که نتایج حاصل از این تحلیل در جدول 3 ارائه گردیده است.

همان‌گونه که در جدول 2، مشاهده می‌شود بین سبک هویت اطلاعاتی، سبک هویت سردرگم/اجتنابی و هنجاری با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود ندارد. بین جرئت ورزی با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین سرسختی با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته با تاب‌آوری رابطه معناداری وجود

جدول 3. نتایج تحلیل رگرسیون تاب‌آوری از طریق متغیرهای پیش‌بین در کل نمونه

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	MR	RS	F (p)	ضرایب رگرسیون
تاب‌آوری	جرئت ورزی	0/47	0/22	(0/001) 72/70	$\beta=0/47$ $t=8/53$ $P<0/001$
	سرسختی	0/55	0/31	(0/001) 56/40	$\beta=0/30$ $t=5/60$ $P<0/001$

همان‌طور که در جدول 3، مشاهده می‌کنید رابطه چندگانه جرئت ورزی و سرسختی با تاب‌آوری $MR = 0/55$ ، $RS = 0/31$ و با توجه به مقدار $F = 56/40$ این رابطه در سطح $P < 0/001$ معنی‌دار است. لذا از بین متغیرهای پیش‌بین (انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته و روان‌آزردگی) بهترین پیش‌بین کننده به ترتیب

جرئت ورزی و سرسختی بوده است. به منظور بررسی رابطه بین انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته و روان‌آزردگی با تاب‌آوری در اوایل نوجوانی از روش تحلیل رگرسیون استفاده گردید که نتایج حاصل از این تحلیل در جدول 4 ارائه شده است.

جدول 4. نتایج تحلیل رگرسیون تاب‌آوری از طریق متغیرهای پیش‌بین در اوایل نوجوانی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	MR	RS	F (p)	ضرایب رگرسیون
تاب‌آوری	مکانیسم دفاعی رشد یافته	0/49	0/24	26/80 (0/001)	$\beta=0/49$ $t=5/18$ $P<0/001$
	جرئت ورزی	0/55	0/31	18/92 (0/001)	$\beta=0/27$ $t=2/94$ $P<0/001$
	روان‌آزردگی	0/61	0/37	16/18 (0/001)	$\beta=-0/27$ $t=-2/77$ $P<0/001$

مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته، جرئت ورزی و روان آزرده‌گی بوده است.

به منظور بررسی رابطه چندگانه بین انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته و روان آزرده‌گی با تاب‌آوری در اواسط نوجوانی از روش تحلیل رگرسیون استفاده گردید که نتایج حاصل از این تحلیل در جدول 5 ارائه گردیده است.

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، رابطه چندگانه مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته، جرئت ورزی و روان آزرده‌گی با تاب‌آوری $MR = 0/61$ ، $RS = 0/37$ و با توجه به مقدار $F = 16/18$ این رابطه در سطح $P < 0/001$ معنی‌دار است. بنابراین این فرضیه مورد تأیید واقع گردید. از بین متغیرهای پیش‌بین (انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته و روان آزرده‌گی)، بهترین پیش‌بین کننده به ترتیب

جدول 5. نتایج تحلیل رگرسیون تاب‌آوری از طریق متغیرهای پیش‌بین در اواسط نوجوانی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	MR	RS	F (p)	ضرایب رگرسیون
تاب‌آوری	سرسختی	0/62	0/38	(0/001) 43/70	$\beta=0/62$ $t=6/61$ $P<0/001$
	جرئت ورزی	0/69	0/48	(0/001) 32/20	$\beta=0/36$ $t=3/64$ $P<0/001$

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، رابطه چندگانه سرسختی و جرئت ورزی با تاب‌آوری $MR = 0/69$ ، $RS = 0/48$ و با توجه به مقدار $F = 32/20$ این رابطه در سطح $P < 0/01$ معنی‌دار است. همچنین از بین متغیرهای پیش‌بین (انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته و روان آزرده‌گی) بهترین پیش‌بین کننده سرسختی و

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، رابطه چندگانه سرسختی و جرئت ورزی با تاب‌آوری $MR = 0/69$ ، $RS = 0/48$ و با توجه به مقدار $F = 32/20$ این رابطه در سطح $P < 0/01$ معنی‌دار است. همچنین از بین متغیرهای پیش‌بین (انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نایافته و روان آزرده‌گی) بهترین پیش‌بین کننده سرسختی و

جدول 6. نتایج تحلیل رگرسیون تاب‌آوری از طریق متغیرهای پیش‌بین در اواخر نوجوانی

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	MR	RS	F (p)	ضرایب رگرسیون
تاب‌آوری	جرئت ورزی	0/43	0/18	(0/006) 8/32	$\beta=0/43$ $t=2/88$ $P<0/006$

همان‌گونه که جدول 6 نشان می‌دهد، رابطه چندگانه جرئت ورزی با تاب‌آوری $MR = 0/43$ ، $RS = 0/18$ و با توجه به مقدار $F = 8/32$ این رابطه در سطح $P < 0/01$ معنی‌دار است. از بین متغیرهای پیش‌بین (انواع سبک‌های هویت، جرئت ورزی، سرسختی، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نیافته و روان‌آزردگی) بهترین پیش‌بین کننده جرئت ورزی بوده است.

به منظور بررسی رابطه بین انواع سبک‌های هویت، سرسختی، جرئت ورزی، تاب‌آوری، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نیافته و روان‌آزردگی در اوایل، اواسط و اواخر نوجوانی از روش تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده گردید که نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در اوایل، اواسط و اواخر نوجوانی از لحاظ انواع سبک‌های هویت، سرسختی، جرئت ورزی، تاب‌آوری، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نیافته و روان‌آزردگی نشان داد با توجه به مقدار لامبدای ویلکز $0/88$ و مقادیر F تفاوت در سطح $0/05$ معنی‌دار است؛ بنابراین بین گروه‌ها از لحاظ حداقل یکی از متغیرهای وابسته تحقیق (انواع سبک‌های هویت، سرسختی، جرئت ورزی، تاب‌آوری، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نیافته و روان‌آزردگی) تفاوت وجود دارد. جهت مشخص شدن نقطه تفاوت به تحلیل واریانس

یک‌راهه در متن تحلیل واریانس چندمتغیری مبادرت شد. نتایج تحلیل واریانس یک‌راهه نشان داد که در متغیرهای هویت اطلاعاتی ($F=5/61$ و $P=0/004$) و روان‌آزردگی ($F=4/29$ و $P=0/01$) بین دوره‌های نوجوانی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ اما در سایر متغیرها تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. جهت پیگیری تفاوت معنی‌داری در تحلیل واریانس از آزمون‌های تعقیبی بونفرونی استفاده شد. بر طبق نتایج به دست آمده، تفاوت میانگین هویت اطلاعاتی در اواسط (21,78) و اواخر (22,07) نوجوانی نسبت به اوایل (20,34) نوجوانی افزایش بیشتری یافته است. میانگین روان‌آزردگی در اوایل (25) نوجوانی کمتر از اواسط (27,86) و اواخر (26,87) نوجوانی است. همچنین به منظور مقایسه نوجوانان دختر و پسر از نظر انواع سبک‌های هویت، سرسختی، جرئت ورزی، تاب‌آوری، مکانیسم‌های دفاعی و روان‌آزردگی از روش تحلیل واریانس چند متغیری استفاده گردید. با توجه به شاخص‌های موجود در جدول و مقادیر $F = 1,55$ بین گروه‌ها از لحاظ حداقل یکی از متغیرهای وابسته تحقیق (انواع سبک‌های هویت، سرسختی، جرئت ورزی، تاب‌آوری، مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و رشد نیافته و روان‌آزردگی)، در نوجوانان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که بین جهت‌گیری هویت اطلاعاتی، جهت‌گیری هویت سردرگم/اجتنابی و جهت‌گیری هویت هنجاری با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود ندارد. در تبیین این یافته می‌توان بیان داشت که از آنجایی که نمونه مورد مطالعه نوجوانانی بودند که ممکن است هنوز بحران هویت و هویت‌یابی را تجربه نکرده باشند و لذا به آن سطح از رشد شناختی و اجتماعی نرسیده باشند که انتظار افزایش یا کاهش تاب‌آوری را بر اساس نوع هویت‌هایشان داشته باشیم. نکته مهم دیگر اینکه گرچه عده‌ای از نوجوانان نمره بالایی را در هویت‌یابی به دست آورده باشند، ولی عده دیگری ممکن است نمره پایینی را در سؤالات مربوط به هویت‌یابی گرفته باشند که بنابراین امر، احتمال عدم ارتباط با تاب‌آوری بنا به رشد عاطفی و شناختی نوجوانان که درگیر هویت‌اند تا اینکه به ثبات رسیده باشند، وجود دارد.

در تبیین عدم ارتباط این سبک‌ها با تاب‌آوری می‌توان گفت که نوجوانان دانش‌آموزی که در اندازه‌گیری دستیابی به هویت و عوامل آن نمره بالایی را کسب کردند، در ویژگی‌هایی مانند قابل اعتماد بودن، سازگاری، خود‌پذیری، انسجام فردیتی در مقایسه با دیگر دانش‌آموزانی که از نظر هویت‌یابی در سطح پایینی قرار دارند، در سطح بالاتری قرار دارند (شهرآرای، 1384). از این‌رو فقدان ارتباط یا پایین بودن سطح ارتباط جهت‌گیری‌های هویتی را با تاب‌آوری می‌توان ناشی از پایین بودن نمرات دانش‌آموزان و یا دستیابی تعداد محدودی از نوجوانان دانش‌آموز به هویت‌یابی

باثبات دانست که احتمال می‌رود بر تاب‌آوری دانش‌آموزان اثرگذار باشد. گرچه پژوهش حاضر نشان داد بین سبک‌های هویتی با تاب‌آوری رابطه‌ای وجود ندارد، اما این نتایج با نتایج برخی پژوهش‌ها مانند سلیگمن و شفر (1995) متناقض است. آن‌ها در پژوهش خود مطرح ساختند که افراد با سبک هویتی رشد یافته و پیشرفته، از پایه‌های عاطفی محکمی برخوردارند، آزادی شخصی بیشتری دارند و مسئولیت‌پذیری و تعهد بالاتری دارند. در این پژوهش با توجه به در نظر نگرفتن نقش نیروهای زیستی، روان‌شناختی، اجتماعی و تجربیات هیجانی، سطح رشد شناختی و فرهنگی، دیررس و زودرس بودن هویت‌یابی و سیستم مدرسه می‌تواند توجیه‌کننده عدم ارتباط در نمونه مورد مطالعه باشد.

رابطه بین سرسختی و جرئت‌ورزی معنی‌دار به دست آمد. این یافته با یافته حاصل از پژوهش نریمانی و عباسی (1388)، همخوانی دارد. نوجوانان سرسخت در شرایط استرس‌زا و موقعیت‌های ناگوار، سلامت روان‌شناختی خود را حفظ می‌کنند و دارای سازگاری روان‌شناختی بالایی هستند و از این طریق کارایی خود را افزایش می‌دهند. مؤلفه‌های سرسختی با به کارگیری راهبردهای سازگارانۀ تر مانند راهبردهای مسئله‌مدار و افزایش ادراک توانایی‌های خود در رویارویی با منبع استرس موجب توانمندی بالاتر و در نتیجه افزایش سلامت روان فرد می‌شوند (نریمانی و عباسی، 1388). همچنین بررسی‌ها بیانگر آن‌اند که در شرایط پر استرس و تنش‌زا، کسانی که از سرسختی بالاتری برخوردارند، در مقایسه با دیگر افراد، تاب‌آوری بالاتری دارند و سلامت

روان آن‌ها نیز رو به افزایش است (توگادا و فردریکسون، 2004). یافته دیگر این بود که بین مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته با تاب‌آوری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته با تاب‌آوری رابطه معناداری وجود ندارد. بین مکانیسم دفاعی روان آزرده با تاب‌آوری رابطه منفی و معناداری وجود دارد. یافته به دست آمده در پژوهش حاضر مبنی بر رابطه مثبت و معنادار مکانیزم دفاعی رشد یافته و رابطه منفی مکانیسم روان آزرده با یافته حاصل از پژوهش جزایری و همکاران (1392)، آقاییوسفی و بازیاری میمند (1392)، همخوان است. بر طبق تحقیقات صورت گرفته، افراد دارای تاب‌آوری بالا از مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و شیوه‌های کنار آمدن مستقیم و فعال در برخورد با مشکلات و استرس‌های زندگی استفاده می‌کنند که در این صورت جنبه مخرب و آسیب‌زای عوامل استرس‌زای زندگی کمتر می‌شود، زیرا استفاده از این مکانیسم‌ها باعث افزایش سلامت عمومی، شادکامی و ... می‌شود (آقاییوسفی و بازیاری میمند، 1392). بر طبق دیدگاه بشارت (1387)، مکانیسم دفاعی رشد یافته نوعی سبک و راهبرد مواجهه انطباقی، بهنجار و کارآمد محسوب می‌شود، در حالی که مکانیسم دفاعی روان آزرده و رشد نیافته شیوه‌های مواجهه غیر انطباقی و ناکارآمد هستند. افرادی که از مکانیسم دفاعی رشد یافته استفاده می‌کنند با فشار روانی به‌خوبی مقابله می‌کنند و سازگارانه به مشکلات و تعارضات پاسخ می‌دهند؛ اما مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته برعکس مکانیسم دفاعی رشد یافته عمل می‌کنند. چنین سازوکارهای دفاعی فرایند تنظیم کننده خودکاری هستند که برای کاهش

ناهماهنگی شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت درونی و بیرونی از طریق تأثیرگذاری بر ادراک مسائل بیرونی و تهدید کننده عمل می‌کنند (علی مهدی و همکاران، 1392). باند و ایلنت (1986)، دریافتند افرادی که از نظر مکانیسم دفاعی رشد یافته در سطح بالاتری هستند، با فشار روانی به‌خوبی کنار آمده و واکنش سازگارانه تری به رویدادها و حوادث می‌دهند (احدی، ستوده و حبیبی، 1391). از سوی دیگر، مکانیسم‌های دیگر که رشد نیافته‌اند (از جمله روان آزرده‌گی)، مانعی برای درک واقعیت در فرد می‌شوند و در نتیجه فرصت و امکان دفاع منطقی و مؤثر را از فرد سلب می‌کنند و ظرفیت بینشی و خود اکتشافی فرد را کاهش می‌دهند (علی اکبری، صالحی و رضایی، 1392). افرادی که مکانیسم دفاعی روان آزرده‌گی در آن‌ها بالاست، دچار بی تصمیمی مزمن می‌شوند و از رویارویی با تکلیف و امور اجتناب می‌کنند (راس و همکاران، 2002؛ به نقل از لی و همکاران، 2006). در ارتباط با رابطه منفی و معنادار روان آزرده‌گی با تاب‌آوری می‌توان مطرح نمود که از نظر لارنس بری و همکاران (2005)، روان آزرده‌گی یا خصیصه شخصیتی نوروزگرایی، رگه‌ای است شخصیتی که ثبات عاطفی بالا و پایین را در یک سوی پیوستار و بی‌ثباتی عاطفی و اضطراب بالا را در سوی دیگر آن قرار می‌دهد. افراد با نمره بالا در نوروزگرایی، دارای عواطف غیرمنطقی بیشتر و کم‌توانی در مهار رفتارهای برانگیخته وار و ضعف در کنار آمدن با مشکلات‌اند. افرادی که نمرات آن‌ها در نوروزگرایی، پایین است با برخورداری از ثبات عاطفی، معمولاً آرام، معتدل و راحت‌اند و قادرند با موقعیت‌های تنیدگی‌زا بدون آشفتگی و اضطراب مقابله کنند. از دیگر

ویژگی‌های افراد با نمره بالا در این رگه اضطراب، خشم و آسیب‌پذیری بالای آنان است (بقایی، 1387)؛ بنابراین می‌توان بیان داشت فردی که نمره بالایی در مکانیسم دفاعی روان آزرده کسب نماید، از قدرت ثبات و تاب‌آوری پایینی در مواجهه با مشکلات برخوردار است و همراه عدم ثبات و تاب‌آوری بودن وی، آسیب‌پذیری بالایی را برای وی به همراه دارد. همچنین در مطالعه حاضر نشان داده شد که میانگین سبک هویت اطلاعاتی در اواخر دوره نوجوانی افزایش می‌یابد. یافته به دست آمده تا حدودی با یافته حاصل از پژوهش دانشور و همکاران (1386) و طاهری و همکاران (1392)، همخوان است. در تبیین یافته حاضر می‌توان بیان داشت که در شد و یا شکل‌گیری هویت افراد، رشد شناختی نقش مهمی را ایفا می‌کند. وقتی که فرد در دوره نوجوانی به مرحله تفکر و عملیات صوری می‌رسد، امکان بهتری به دست می‌آورد که هویت خود را بهتر ترسیم نماید و به مسائل به صورت بهتری بیندیشد (برزونسکی، 1992)؛ به نقل از بخشنده، (1389). از آنجایی که بسیاری از نوجوانان تفکر خودمحورانه دارند ولی بعد از مدتی، نه تنها واقع‌بین و دیگر بین می‌شوند، بلکه پذیرای دنیای متفاوت و بیرونی و به عبارتی اجتماعی نیز می‌شوند؛ بنابراین افزایش میزان سبک هویت اطلاعاتی را نیز در همین راستا می‌توان تبیین نمود. بر طبق دیدگاه لویکس و همکاران (2007)، سبک هویت اطلاعاتی توسط نوجوانانی بکار گرفته می‌شود که قبل از تصمیم‌گیری و ایجاد برخی تعهدات در خود، یکسری اطلاعاتی را در مورد خود جستجو کرده و مورد ارزیابی قرار می‌دهند و از این طریق به ایجاد حس هویت در خود می‌پردازند. چنین نوجوانانی به تدریج یک نگرش انتقادی را در قبال

خودپنداره‌های خویشتن فرض می‌کنند، توانایی پذیرش اطلاعات جدید را داشته و به هنگام برخورد با اطلاعاتی که با دنیای درونی و اطلاعات خودشان در تضاد است (و ممکن است به حس کاملاً متمایز و منسجمی از هویت فردی منجر شود)، کاملاً تمایل دارند و جنبه‌هایی از خودپنداره‌های خویشتن را مجدداً مورد بررسی قرار می‌دهند (افدسی، گل محمدنژاد و برمکی، 1390)؛ بنابراین می‌توان بیان داشت که با افزایش رشد شناختی توانایی کسب اطلاعات جدید و ادغام در اطلاعات قبلی برای دستیابی به هویتی منسجم‌تر و سازگارتر افزایش می‌یابد و نوجوانانی که خصایص و ویژگی‌هایی در جهت تطابق با چنین سبکی دارند، همواره در حال رشد و ترقی برای درونی کردن چنین سبکی هستند. همچنین بر طبق دیدگاه بی‌ریا و همکاران (1383)، رشد هویت و تلاش برای هویت‌یابی، یک امر بحرانی در طی سال‌های نوجوانی است و درگیر شدن نوجوانان تا بزرگسالی با هویت و رشد هویت همچنان بارها و بارها اتفاق می‌افتد. نهایتاً اینکه برزونسکی و کوک (2000)، در پژوهش خود مطرح ساختند که مشارکت بیشتر زنان در شبکه‌ها و گروه‌های اجتماعی عامل مهمی است و معتقد است که عضویت در گروه‌های اجتماعی موجب افزایش رفتار هدفمند و خودجوش می‌شود و چنین رفتارهای با ویژگی‌ها و استفاده از سبک هویت اطلاعاتی همخوانی دارد؛ بنابراین یافته، می‌توان گسترش عضویت نوجوانان هم دختر و هم پسر در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در مقاطع متوسطه و سال‌های ورود به دانشگاه را هم‌زمان با استفاده بیشتر از سبک هویتی اطلاعاتی دانست.

جنسیت نمی‌تواند وجود داشته باشد و در صورت وجود نیز می‌تواند به عوامل دیگری برگردد. در زمینه ناهمخوانی یافته مربوط به سبک هویت در دختران و پسران، بر طبق دیدگاه اریکسون، رشد هویت برای مردان و زنان ممکن است کاملاً متفاوت باشد؛ وی پیشنهاد می‌کند که تفاوت‌های کالبدشناختی ممکن است در ویژگی‌های فرایند رشد هویت اثر بگذارند (بیرامی، 1389). با این حال، گرچه بررسی‌ها نشان داده‌اند که تفاوت‌های جنسیتی ممکن است در برخی از جنبه‌های شکل‌گیری هویت و در آنچه هویت موفق را تشکیل می‌دهند، مؤثر واقع شوند، لیکن برخی بررسی‌ها از جمله پژوهش واترمن (1992)، نشان داد که هم مردان و هم زنان در سطح دبیرستان و دانشگاه از الگوهای مشابه شکل‌گیری هویت پیروی می‌کنند (دانشور و همکاران، 1386). به طور کلی در ارتباط با جهت‌گیری‌های شناختی اجتماعی هویت و مکانیسم‌های دفاعی با تاب‌آوری می‌توان گفت که در تمام فرهنگ‌ها ایجاد هویت یکی از شرایط اساسی شکل‌گیری شخصیت مورد پذیرش جامعه است. بررسی تحقیقات نشانگر آن است که افراد به کمک هویت است که به تدوینی از خویشتن می‌رسند و اگر این تعریف با واقعیت‌های اجتماعی آن‌ها در تعارض باشد، حالت‌هایی مانند ناپختگی، فشار روانی، مشکلات رفتاری و تحصیلی را تجربه می‌کنند (بهاری و فرکیش، 1388). از سویی دیگر، بر طبق دیدگاه کرامر و جونز (2006)، قدرت یا توانایی برگشتن به زندگی اولیه و شروع وضعیت جدید از طریق کاهش فشار عصبی یا تحریف آن

همچنین در پژوهش حاضر نشان داده شد که بین دختران و پسران نوجوان از نظر جهت‌گیری‌های هویت، مکانیسم‌های دفاعی و تاب‌آوری تفاوت معناداری وجود ندارد. یافته حاضر مبنی بر فقدان تفاوت معنادار بین دو جنس در زمینه جهت‌گیری‌های هویت با یافته حاصل از پژوهش حجازی و فرتاش (1385)، همخوان و با یافته حاصل از پژوهش بیرامی، (1389)، ناهمخوان است. همچنین در زمینه فقدان تفاوت معنادار دختران و پسران از نظر هویت‌یابی و مکانیسم‌های دفاعی، مطرح شده است که این فقدان نشان از آن دارد که تفاوت‌های جنسیتی در چنین متغیرهایی اثر ندارد و به عبارتی چنین متغیرهایی وابسته به عامل جنسیت نیستند (ترکمان و همکاران، 1391). فقدان تفاوت معنادار در تاب‌آوری با یافته حاصل از پژوهش صدیقی ارفعی، یزدخواستی و راوندی (1393) و پورنسایی و همکاران (1392) که در پژوهش خود نشان دادند بین دختران و پسران از نظر متغیر تاب‌آوری تفاوت معناداری وجود ندارد، همخوان است. هاکینز، کاتالانو و میلر (1992)، در پژوهش خود مطرح ساختند که پدیده تاب‌آوری ظرفیتی ذاتی است که در هر فردی وجود دارد و پژوهش‌های مختلف نیز بر فطری بودن، بالقوه بودن و همچنین آموزش پذیر بودن تاب‌آوری تأکید داشته‌اند. به عبارتی تاب‌آوری در هر سن و سطحی قابل‌آموزش است، لذا فقدان تفاوت معنادار بین دختران و پسران در زمینه تاب‌آوری را می‌توان در بالقوه بودن این پدیده در همه افراد و افزایش آن با آموزش قابل توجیه دانست که برتری خاصی از نظر

ایجاب می‌کند که والدین محیطی مناسب و امن را برای طی مرحله مهم هویت‌یابی فراهم کرده و با کمک بیشتر به نوجوانان، گذشتن از این مسیر را برای آنها هموار نمایند. همچنین به نظر می‌رسد که عواملی همچون حمایت خانواده، حمایت دوستان، سیستم مدرسه و گنجانیدن مداخله‌های تاب‌آوری و برنامه‌های آموزشی در زمینه سبک‌ها و راهبردهای پرورش و مدیریت امر از قبیل مکانیزم‌های دفاعی و جهت‌گیری‌های هویتی در برنامه‌های مختلف مراکز و نهادهای درگیر تا اندازه‌ای می‌تواند نیاز کودکان، نوجوانان و دانشجویان را به دریافت خدمات روان‌شناختی و خانوادگی مرتبط با مهارت‌های مقابله‌ای، توانمندی روان‌شناختی و مشکلات رفتاری تأمین نماید و از این طریق در افزایش سلامت روان‌شناختی و پیشگیری از بروز مشکلات متوجه سلامت روان‌شناختی آنها گام مؤثری برداشت.

به نوعی با مکانیزم‌های دفاعی، در ارتباط قرار می‌گیرد. مکانیزم‌های دفاعی عامل رفتاری است که افراد آنها را در برابر موقعیت‌های متعدد تنشی و آسیب‌زا به کار می‌بندند تا از آسیب‌های احتمالی و ممکن در امان باشند. همچنین باند و پری (2004)، عقیده دارند که سلامت جسمانی و روانی افراد و توانمندی آنها برای مقابله با مشکلات، به طور معناداری با مکانیزم‌های دفاعی گره‌خورده است.

از جمله محدودیت‌های تحقیق حاضر این بود که آزمودنی‌های پژوهش از بین نوجوانان دانش‌آموز انتخاب شد، لذا نتایج آن قابل انتشار به سایر گروه‌ها از قبیل نوجوانان غیر دانش‌آموز، دانشجویان و بزرگسالان نیست و باید در تعمیم نتایج احتیاط لازم صورت پذیرد. یافته‌های پژوهش حاضر از بعد نظری و عملی قابل تعمق است. در پایان شایان ذکر است؛ از آنجایی که جوانب مثبت و منفی رشد همواره در تمامی مراحل با نوجوانان همراه است، لذا ضرورت

منابع

- بهبادی پور، س؛ رضایی کارگر، ف؛ سپاه منصور، م. و نوح، ش (1390). «ویژگی‌های شخصیت و مکانیزم‌های دفاعی افراد چاق در مقایسه با افراد دارای وزن طبیعی»، *مجله اندیشه و رفتار*، دوره 6 (21).
- ترکمان، م؛ آزاد نام، ا؛ گرای، م. و وصالی ناصح، م (1391). «پیش‌بینی گرایش به مصرف مواد بر اساس بحران هویت، میزان پرخاشگری و مکانیزم‌های دفاعی در دانشجویان». *چهارمین کنگره بین‌المللی روان‌تنی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان).
- بیرامی، م (1389). «مقایسه سبک‌های هویت، انواع هویت در دانشجویان دختر و پسر». *فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه تبریز*، 5 (20).
- علی‌اکبری دهکردی، م؛ صالحی، ش. و رضایی، ا (1392). «مقایسه باورهای غیرمنطقی و سبک‌های

- دفاعی در بین بیماران کرونر قلب و افراد عادی». مجله روانشناسی سلامت، 2 (2).
- دانشور، ز؛ تاجیک اسمعیلی، ع.ا؛ شهرآرای، م؛ فرزاد، و.ا. و شکری، ا (1386). «تفاوت‌های جنسی در صمیمیت اجتماعی: نقش سبک‌های هویت». مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی، 13 (4)، صص 393-404.
- عبدی زرین، س؛ سجادیان، پ؛ شهیاد، ش؛ بیان معمار، ا؛ عظیمی، ح (1389). «رابطه بین سبک هویت و بهزیستی روانی در دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر قم». مجله طلوع بهداشت، سال 9، شماره 1 (28).
- ابوالقاسمی، ع؛ محمودی، ه. و سلیمانی، ا (1388). «بررسی نقش سبک‌های دلبستگی و مکانیزم‌های دفاعی در تمیز دانشجویان سیگاری و غیر سیگاری». مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار، دوره 16، شماره 3، صص 134-141.
- سامانی، س؛ جوکار، ب و صحراگرد، ن (1386). «تاب‌آوری، سلامت روانی و رضایتمندی از زندگی». مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، 13 (3)، 295-290.
- یریا، ن؛ رهنما، س.ا؛ آقا تهرانی، م؛ حقانی، ا؛ شاملی، ع؛ زارعان، م. ج؛ مصباح، ع. و ساجدی، ا (1383). روانشناسی رشد 2، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- کافی، س. م؛ آتشکار، ر؛ امیر علوی، س. و رضوانی، س (1392). «رابطه اختلال استرس پس از سانحه با سبک‌های دفاعی روانی در بیماران سوختگی». فصلنامه افق دانش، دوره 19، شماره 3.
- بخشنده، ف (1389). «بررسی رابطه عوامل مختلف با هویت‌یابی فردی دانش‌آموزان دختر متوسطه شهرستان اردبیل». پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز.
- علی مهدی، م؛ فهیمی، ص؛ بیرامی، م (1392). «مطالعه مقایسه‌ای سبک‌ها و سازوکارهای دفاعی معتادان خود معرف و افراد غیر معتاد». مجله دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، سال 14، شماره 1 (51)، صص 83-91.
- شهرآرای، م (1384). روانشناسی رشد نوجوان، نشر علمی، تهران.
- شیخ الاسلامی، ع (2009). «رابطه بین تاب‌آوری و عزت‌نفس با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر سال اول دبیرستان‌های شهر شهریار». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- عبدی زرین، س؛ آقا یوسفی، ع. ر؛ قائد امینی، غ. ر؛ محمدی، ا. و کهایلی، ع (1388). «رابطه سبک‌های هویت، بهداشت روانی دروان بلوغ، افسردگی و موفقیت تحصیلی در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی قم». پژوهشنامه تربیتی، شماره 21.

- دانشورپور، ز؛ غنایی، ز؛ شکری، ا. و زین آبادی، ر (1386). «پیش‌بینی صمیمیت اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت، تعهد هویت و جنسیت». فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز، 2 (7).
- بهبادی پور، س؛ رضایی کارگر، ف؛ سپاه منصور، م. و نوحی، ش (1390). «ویژگی‌های شخصیت و مکانیزم‌های دفاعی افراد چاق در مقایسه با افراد دارای وزن طبیعی». مجله اندیشه و رفتار، دوره 6، شماره 21.
- اقدسی، ع. ن؛ گل محمدنژاد، غ. ر. و برمکی، م (1390). «بررسی رابطه سبک‌های هویت با ارتباط همسالان در بین همسالان دبیرستان‌های شهرستان میاندوآب». فصلنامه علوم تربیتی، سال 4، شماره 15، صص 47-58.
- بشارت، م (1387). «نارسایی هیجانی و سبک‌های دفاعی». مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی، سال 10، شماره 3 (پیاپی 39)، صص 190-181.
- نریمانی، م. و عباسی، م (1388). «بررسی ارتباط بین سرسختی روان‌شناختی و خود تاب‌آوری با فرسودگی شغلی». مجله فراسوی مدیریت، 2 (8)، صص 75-92.
- حجازی، ا. و فرتاش، س (1385). «تفاوت‌های جنسیتی در سبک‌های هویت، تعهد هویت و کیفیت دوستی». مجله پژوهش زنان، دوره 4، شماره 3، صص 61-76.
- رحیمی نژاد، ع؛ برجعلی لو، س؛ یزدانی ورزنه، م. ج؛ فراهانی، ح. ا؛ امانی، ح (1391). «اثر سبک‌های هویت بر افسردگی، اضطراب، و استرس دانشجویان: نقش واسطه تعهد هویت». مجله روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، سال 2 شماره 9، صص 1-16.
- احدی، ب؛ ستوده، م. ب. و حبیبی، ی (1391). «مقایسه بهزیستی روان‌شناختی و مکانیزم‌های دفاعی در دانش‌آموزان با و بدون لکنت زبان». مجله روانشناسی مدرسه، دوره 1، شماره 4، صص 22/4-6.
- جواهری، ع؛ قنبری، س. و زرنیدی، ع. ر (1390). «رابطه بین مکانیزم‌های دفاعی با تجربه و ابراز خشم در دانشجویان دختر». فصلنامه روانشناسی کاربردی، سال 5، شماره 2 (18)، صص 110-97.
- بقایی، م (1387). «تحلیل آماری بحران چاقی در ایران». دارو و درمان، 5 (59)، صص 36-37.
- طاهری، مهدی؛ یاریاری، فریدون؛ صرامی، غلامرضا و ادیب منش، مرزبان. (1392). رابطه بین سبک‌های هویت، شادکامی و بهزیستی روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه. مجله دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، سال 14، شماره 1 (پیاپی 51)، صص 78-82.
- آقایوسفی، ع. ر. و بازیاری میمند، م (1392). «بررسی سلامت عمومی، تاب‌آوری و مکانیزم‌های دفاعی

- کاپلان، ه. و سادوک، ب (2004). خلاصه روانپزشکی، ترجمه حسن رفیعی، فرزین رضایی (1385)، نشر ارجمند، تهران.
- برک، ل (2007). روانشناسی رشد (از نوجوانی تا پایان زندگی)، جلد 2، ترجمه یحیی سید محمدی (1389)، انتشارات ارسباران، تهران.
- پورنسائی، غ. س؛ ربیعی، ف؛ ستوده، ا (1392). «رابطه سلامت روان و هوش معنوی با تاب‌آوری در بین دانش‌آموزان پایه ششم شهرستان انزلی». ششمین کنگره بین‌المللی روانپزشکی کودک و نوجوان: دانشگاه علوم پزشکی تبریز.
- Berzonsky, M. D. (1990). *Self-construction over the life-span: A process perspective On identity formation*. In Neimeyer, G. & Neimeyer, R. A. (Eds), *Advances in personal Construct psychology* (1, 155-186). Greenwich. CT: JAI.
- Berzonsky, M. D. (2005). "Ego identity: A personal standpoint in a postmodern World." *Identity: An International of Theory and Research*, 5, 125-136.
- Berzonsky, M. D. & Kuk, L. (2000). Identity status, Identity processing style, and the transition to university. *Journal of Adolescent Research*, 15, 81-98.
- Biro, E.; Verese-Balajti, I. & Kosa. (2015). "Social support contributes to resilience among physiotherapy students: a cross sectional survey and focus group study". *Journal of Physiotherapy*-834,
- در افراد مبتلا به سردرد میگرنی». *مجله طب جنوب*، سال 16، شماره 2، صص 118-127.
- جزایری، م؛ وطن خواه، ح. ر. و بدیعی، م. م (1392). «رابطه سبک‌های دفاعی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با تاب‌آوری در دانش‌آموزان». *مجله اندیشه و رفتار*، 8 (30).
- بهاری، س. ا. و فرکیش، چ. گ (1388). «رابطه بین هویت فردی، سبک‌های دلبستگی با بهزیستی روان‌شناختی در جوانان». *فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی*، 4 (2).
- pages, 7. Available online at www.sciencedirect.com.
- Bonanno, A. G. (2004). "Loss, trauma, and human resilience". *American Psychologist*, 59, 20-28.
- Bond, M. & Perry, J. C. (2004). "Long-term changes in defense style with psychodynamic Psychotherapy for depressive, anxiety, and personality disorders", *American Journal of Psychiatry*, 161, 1665-71.
- Conner, K. M. & Davidson, J. R. (2003). "Development of a new resilience scale: The Conner-Davidson Resilience Scale (CD-RISC)". *Depression and Anxiety*, 53, 76-82.
- Cramer. P. & Jones. C. (2007). "Defense mechanisms predict diverential lifespan change in Self-control and Self-acceptance". *Journal of Research in Personality*. 41: 841-855.

- Dakhili, S. H.; Manavipour, D. & Golshani, G. (2013). "The prediction of mental health by the mechanisms of immature defense style". *Journal of Behavioral Sciences in Asia*, 1, 32- 40.
- Erdogan, E.; Ozdogan, O. & Erdogan, M. (2015). "University Students Resilience Level: The Effect of Gender and Faculty". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, pp, 1262-1267.
- Erikson. E. H. (1968). *Identity. Youth. And Crisis*. NewYork: Norton.
- Hao, Sh.; Hong, W.; Xu, H.; Zhou, L. & Xie, ZH. (2015). "Relation between resilience, stress and burnout among civil servants in Beijing, China: Mediating and moderating effect analysis". *Journal of Personality and Individual Differences*, 88, Pages, 67-71. Available online at www.sciencedirect.com.
- Hawkins, J. D.; Catalano, R. F. & Miller, J. Y. (1992). "Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention". *Psychological Bulletin*, 112: 6-105.
- Karimi, Z.; Mohammadi, k.; Zarei, E. & Zadehbaqeri, Q. (2014). "Predict Resiliency Based on the rate of Emotional Intelligence in Public. Armaghane-danesh", *Yasuj University of Medical Sciences Journal*. [in Persian]
- Lee, D. G.; Kelly, K. R. & Edwards, J. K. (2006). "A closer look at the relationships among trait procrastination, neuroticism, and conscientiousne". *Personality and Individual Differences*, 40(1), 27-37.
- Lotfikashani, F.; Vaziri, Sh.; kazemi Zanjani, N. & Sheydayi Aghdam, Sh. (2014). "Defense Styles, Defense Mechanisms and Post-Traumatic Growth in Patients Suffering From Cancer". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159, pp: 228-231.
- Luthar, S.; Cicchetti, D. & Becker, B. (2000). "The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work". *Childn Development*, 75 , 543-562.
- Martin, S. A. (2015). "A framework to understand the relationship between social factors that reduce resilience in cites: application to the city of boston". *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 12, 53-80. Available online at www.sciencedirect.com.
- Miller, F. O. (2010). "Resilience and vulnerability: Complementary or conflicting concepts?". *Ecology and Society*, 15 (3), 11.
- Mohammadkhani, Sh.; Soleimani, H. & Naghei, S. A. (2014). "The role of emotional schemas in resilience of people living with HIV". *Journal of Knowledge & Health*, 9 (3). DOI:10.1234/knh.voio.391.[in Persian]
- Nayeri, A.; Refahi, Z. & Bahmani, B. (2014). "Comparing attachment to god and identity styles and psychological well-being in married teachers: With regard to demographic factors". *Procedia-*

- Social and Behavioral Science*, 152, pp, 58-64.
- Oken, B.; Chamine, I. & Wakeland, W. (2015). "A system approach to stress, stressors and resilience in humans". *Journal of Behavioral Brain Research*, 282, 144-154. Available online at www.sciencedirect.com.
- Patterson, J. & Blum, W. (1996). "Risk and resilience among children and youth with disabilities". *Arch Pediatr Adolesc Med*. 52(7), 692-698.
- Pinquart, M. (2009). "Moderating effect of dispositional Resilience on association between hassles and Psychological distress". *Journal of applied Developmental psychology*, 30, (1), 1-8.
- Refahi, Zh.; Bahmani, B.; Nayeri, A. & Ramezan, N. (2015). "The relationship between attachment to God and identity styles with Psychological well-being in married teachers". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, pp, 1922-1927.
- Resnick, B. (2010). *The relationship between resilience and motivation*. In Resnick, B., Gwyther, L. P., & Roberto, K. A. (Eds.), Resilience in aging: Concepts, research and outcomes. New York.
- Riahi, M.; Mohammadi, N.; Norozi, R. & Malekitabar, M. (2015). "The study of the relationship between academic self-efficacy and resilience in high school students". *Academic Journal of Psychological Studies*, 4(3), pages, 59-65. Available online at www.sciencedirect.com.
- Rostamoghli, Z.; Talebi Joybar, M. & Porzoor, P. (2015). "A comparison of attributional and resiliency style in students with specific learning disorders, blindness and normal". *Journal of Learning Disabilities*, 4(3), pages, 121-127 [in Persian]
- Sigelman. C. K. & Shaffer, D. R. (1995). *Life-span-human development, 2H Edition, the George Washington university brooks, cole publishing company*.
- SinghTaylor, A.; Korosi, A. J.; Gunn, B. G. & Baram, T. Z. (2015). "Synaptic rewiring of stress-sensitive neurons by early-life experience: a mechanism for resilience?". *Journal of Neurobiology of stress*, 1, pages, 109-115. Available online at www.sciencedirect.com.
- Tugade, M. M. & Fredrickson, B. (2004). "Resilient Individuals Use Positive Emotions to Bounce Back From Negative Emotional Experiences", *Journal of Personality and Social Psychology*, 86 (2). 320-333.

COPYRIGHTS

© 2021 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)